

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Franaška ul. 6/L. Vse pošiljke je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštnine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo Udruženja Jugosl. Učiteljstva - Poverjeništvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 40 Din, za inozem. 60 Din. Posamezna šte. 1 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima s članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne notice vseh vrst je plačati po Din 250 od petih vrst. Inzeratni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

Srbska javnost spoznava škodljivost klerikalnega nasilja.

»Narodna Prosveta« prinaša uvodnik pod naslovom »Klerikalna stranaka in naš notranji problem« v katerem piše sledeče:

»Novi režim bi imel svojo upravičenost samo v tem slučaju, ako je došel radi vzpostavljanja državnih, a ne strankarskih interesov. Ti državni interesi se imajo združevati v vladi zakona, in se uveljavljati s pobijanjem ugotovljenih napak našega javnega življenja in z ustvarjanjem zaupanja.

Toda tega zaupanja ne more biti, ako grupe, ki tvorijo sedanji režim, izkoriščajo ustvarjeni položaj, ne za podkrepitve države, temveč za okrepitev svoje stranke s preganjanjem političnih nasprotnikov in zavzemanjem vseh pozicij, s katerimi se lažje deluje za uveljavljanje — ne državnega — temveč svojega separatnega programa, ki negira skupne interese.

Primere za to daje klerikalna stranaka v Sloveniji, ki je svoj položaj v vladi izkoristila za akcijo proti vsem naprednim elementom, ki pošteno in vdano služijo državnemu in nacionalnemu idealu.

To delo ne znači evolucioniranja k državnemu cilju, temveč prozorno utrjevanje separatizma, maskiranega s sporazumom in le navideznim ublaževanjem plemenske mržnje.

Tako delo izpodbija dobre namere onih, ki iskreno teže za dobrimi cilji in delujejo na sporazumu; meče nas v nov ekstrem in ustvarja novo stanje z odijem nasilja in pristranosti ter kaže, da ima zajednica bloka tudi take skupine v svoji sredi, ki delujejo neiskreno in žele, da se eno nasilje zamenja z drugim. Nasproti temu zahtevajo višji državni interesi iskrenega in ublažujočega delovanja, ki bi odbijalo predsodke in uničevalo nezaupanje, ki nas je razdvajalo.

Mi, učitelji se ne moremo strinjati s postopanjem, da postaja napredno učiteljstvo v Sloveniji, in posebno duhovni voditelji njegovi, žrtve svojega poštenega in vdanega dela za državo in jugoslovensko misel in ne moremo pristati na solucijo, da se utrjevanje države vrši s preganjanjem onih, ki za njo delujejo.

Na drugem mestu prinašamo proteste učiteljstva proti najnovjšim nasiljem klerikalne stranke v Sloveniji, ki nosi obeležje tesnogrudega partizanstva in težnjo, da se posebno v prosveti uniči vse, kar ne služi intencijam klerikalne stranke.

S tem se odkriva zakulisno delo klerikalne stranke in njene notranje namere, na katere je potrebna obrniti pažnjo našega javnega mnenja in v občem interesu onemogočiti nadaljno tako delovanje.

vidi, da jim gre za tako pozivanje državljanov.

Ne da se trditi, da bi vsebina zgoraj navedenega članka imela za predmet katero izmed ravno naštetih kazenskih dejanj.

Res je sicer, da ima članek naslov »Nasilja in persekucije novega prosvetnega režima« ter da pričinja s stavkom: »Vlada zakona, reda in pravice je pričela v prosvetnem resoru s svojimi persekucijskimi orgijami«, iz česar bi se dalo na prvi pogled sklepati, da napada članek celotno vladno, da jo izroča javnemu zaničevanju ter na ta način poskuša obrniti pozornost javnosti na celotno vladno ter povzročiti v javnosti mržnjo tudi zoper državo, ki ji načeljuje taka vlada.

Toda v svojih nadaljnjih izvajanjih se bavi članek s posameznimi slučajji, glede katerih očita edino prosvetnemu ministru in njegovim organom, specijelno v Sloveniji nepravilnost postopanja v teh posameznih slučajih. Da je to kritizirano

postopanje nepravilno, ne trdi članek v splošnem, temveč navaja zglede in z njimi resničnosti svoje trditve utemeljuje.

Ne more se torej reči, da bi članek pozival državljanke k uporabi zoper ustavo ali državne zakone ali k mržnji do države kot celote, ter se iz članka ne vidi, da bi mu šlo za tako pozivanje državljanov.

Nasprotno, članek se zelo obrača na srbsko javnost, kateri pripada večji del članov vlade ter jo pozivlja, da se za zadevo zanima in napravi remediuro.

Iz tega pa sledi, da članek ne poziva proti državi, temveč se ravno obrača do večine faktorjev, ki vodijo državo, da poskušajo doseči izpremenitev kritiziranih nepravilnosti enega člana državnega vodstva.

Iz teh razlogov prepoved ni utemeljena in se je morala razveljaviti.

Deželo kot tiskovno sodišče v Ljubljani, dne 19. septembra 1924.

Brzljavni protesti jugoslov. učiteljstva proti odstranitvi E. Gangla in zoper persekucije na prosvetnem polju.

Na predsednika vlade g. Ljubo Davidoviča in Glavni Odbor UJU so došle povodno odstavitve višjega šolskega nadzornika g. E. Gangla protestne brzljavke poverjeništva UJU in vseh okrajnih učiteljskih društev iz Slovenije.

Hrvatsko učiteljstvo je protestiralo potom svojega Pov. UJU v imenu 1960 članov s sledečo brzljavko:

Izvršilnemu odboru UJU — Beograd!

Visoko ceneči obsežno in odlično delo Engelberta Gangla v področju pisateljevanja, narodnega šolstva, učiteljske organizacije in Sokolstva se pridružujemo jednodušno protestom v imenu učiteljstva iz Hrvatske in Slavonije ter apeliramo na Izvršilni Odbor povodno nakane, da se ta odlični kulturni delavec odstavi s svojega mesta, na katerem je mnogo storil in uspešno deloval v prid naroda in države, da to prepreči.

Poverjeništvo Udruženja Jugoslovenskog Učiteljstva.

V Zagrebu, dne 17. sept. 1924.

Tajnik: A. Tunkl. Preds.: Jos. Skavič. Dalmatinsko učiteljstvo je v imenu 763 članov protestiralo sledeče:

Glavnemu Odboru UJU — Beograd!

Danes smo predsedniku vlade gosp. Davidoviču poslali sledečo brzljavko:

Učiteljsko Udruženje Dalmacije odločno vstaja proti eventualnemu odstranjenju nadzornika Gangla v Ljubljani s službenega mesta, ter ga hoče na korist naroda in države ščititi in Vas g. predsednik prosimo, da v interesu šolstva, narodne in državne misli ne dovolite, da se to zgodi. Prosimo istotako, da se zavedno in delavno učiteljstvo ne preganja iz partizanskih ozirov. — Predsednik: Radovanović.

Obveščajoč Vas o tem prosimo, da zastavite delovanje v tem pravcu — učiteljstvo je z vami!

Tajnik: A. Kačić. Poverj. Bartul Dživoje. Poverjeništvo UJU — Ljubljana je v imenu 2500 članov protestiralo sledeče:

Gospodu Milutinu Stankoviću, predsedniku UJU — Beograd!

Med slovenskim učiteljstvom vlada vihar ogorčenja zaradi namere razrešenja višjega šolskega nadzornika Gangla in ostalih srezkih nadzornikov. Spominjamo Vas ob tej priliki na obljubo gospoda ministrskega predsednika Davidoviča. Nujno zahtevamo v interesu celokupnosti naše organizacije, da to namero preprečite. — Pov. UJU — Ljubljana, Jelenc.

Gospodu ministrskemu predsedniku Lj. Davidoviču — Beograd.

V imenu 2500 članov našega Udruženja dvigamo svoj glas proti nameri

Dokument klerikalne blamaže o nasiljih proti našemu tisku.

Pr. VII. 106/24-3.

V imenu Njegovega Veličanstva Kralja!

Deželo kot tiskovno sodišče v Ljubljani je na predlog državnega pravdnikstva, naj se razsodi, da utemeljuje vsebina tiskovine »Učiteljski Tovariš« št. 37 v Ljubljani z dne 18. septembra 1924 v članku »Nasilja in persekucije novega prosvetnega režima« v celem obsegu hudodelstvo po § 65. a. k. z. in da naj sodišče po čl. 13/138. ustave potrjuje po varstvenem oblastvu izvršeno prepoved razširjanja in prodajanja navedene tiskovine ter odreja, da se uničijo vsi izvodi te tiskovine

razsodilo:

Prepoved policijske direkcije v Ljubljani z dne 19. septembra 1924 št. 15/58. Preds., da se ne sme razširjati in prodajati časopis št. 37. v Ljubljani izhajajočega časopisa »Učiteljski Tovariš« z dne 18. septembra 1924, radi zgoraj na-

vedenega članka, se po čl. 13. ustave razveljavi.

Razlogi.

Po predpisu čl. 13. ustave se sme prepovedati razširjanje in prodaja časopisov le tedaj, če njih vsebina obsega: žalitev vladarja ali članov kraljevega dvora, oziroma državnih poglavarjev, narodne skupščine, neposredno pozivljane državljane, naj siloma spremene ustavo ali državni zakon, ali bi obsegale težko žalitev javne morale.

Po čl. 138. se sme prepovedati izhajanje oziroma razširjanje onih časopisov, ki pozivajo k mržnji do države kot celote, k verskemu ali plemenskem razdoru, pa tudi, če pozivljajo državljane, naj siloma spremene ustavo ali državne zakone, samo če se iz sestavka očito

spodbujalo učiteljstvo k bolj rednemu plačevanju naročnine. Nadučitelj Andrej Žumer se takoj sprijazni s to mislijo ter obljubi, da bode kot urednik to tudi omenil v »Učiteljskem Tovarišu«.

Pri kavarni »Avstrija« sta se razšla z nado, da je to s to mislijo storjen v blagor slovenskega učiteljstva velik korak naprej.

To je bil torej prvi korak »Učiteljskega konvikta« in ostalo je pri tem do dne 1. svečana 1892. l. Tega dne pa je objavil urednik Andrej Žumer jedro zgoraj bolj na kratko opisanega pogovora v »Listnici uredništva« v »Učiteljskem Tovarišu«. (Glej »Učit. Tov. 1892. l. št. 3., stran 48.!)

Misel o ustanovitvi »Učiteljskega konvikta« je dobila vedno več prijateljev med slovenskim učiteljstvom, čeprav so nekateri plašljivo gledali od strani to gibanje, češ, kaj bomo pa dobili za to potrebne novce. (Glej »Slovenski Narod« z dne 24. prosinca 1894. l. dopis iz učiteljskih krogov!)

Za dobivanje denarja je sestavil Iv. Šega, učitelj v Dol. Logatcu s podpisom: Ivan Domižljica v »Učit. Tovarišu« prav umesten dopis, (Glej »Učit. Tov.« z dne 1. rožnika 1893. l., stran 131. »Listek« pod naslovom: »Učiteljski dom«.)

Temeljni kamen »Učiteljskega konvikta« so pa položili »Moravski hospitantje«, in sicer gg.: Janko Toman, nadučitelj v Moravčah, Matija Janežič, učitelj v Pečah; Fran Rožina, nadučitelj na Vačah; Božidar Čampa, učitelj na Vačah; Fran Razpotnik, učitelj pri Sv. Trojici in Valentin Bernik, pomožni učitelj in ekspozit na Vrhpolju.

Ti gospodje tovariši so vsi prvi dne meseca rožnika 1893. l. »prvih deset kron za Učiteljski dom« katere so se naložile dne 12. rožnika 1893. l. v mestni hranilnici ljubljanski na vložno knjižico mestne hranilnice šte. 8791 pod imenom »Učiteljski dom«. To knjižico je izročil A. Žumer učitelju J. Dimniku z namenom, da zbira došli denar in darovalce objavlja v »Učit. Tovarišu«. Prvi izkaz glej »Učit. Tov.« 1893. l., šte. 13, stran 159. v »Vestniku«.

Drugo večjo vsoto, in sicer 106 K je poslalo: »Društvo učiteljev in šolskih prijateljev logaškega okraja«. (Glej »Učit. Tov.« 1893. l., šte. 14., str. 170. v »Vestniku« pod naslovom: »Učiteljski dom«.) Drugi izkaz.

Za temi so se oglašali polagoma novi darovalci, kojih imena in darovi so objavljeni v »Vestniku« posameznih šte-

vil »Učit. Tovariša« in v začasni blagajniški knjigi, ki jo hrani t. č. blagajnik.

Da bi bil pa namen »Učiteljskega konvikta« bolj razločno označen, je spisal učitelj J. Dimnik v ta namen poseben članek pod naslovom: »Učiteljski dom« ter ga objavil v »Učiteljskem Tovarišu« 1893. l., št. 16. V tem članku izjavlja dopisnik med drugim tudi to-le:

»Učiteljski dom« postavi v prvi vrsti: »Zavetišče učiteljskih sirot, ter učiteljskih otrok sploh.« — To je torej: »Učiteljski konvikt«.

V tem smislu je pojasnjeval J. Dimnik namen »Učiteljskega doma« oziroma »Učiteljskega konvikta« tudi pri peti skupščini »Zaveze slovenskih učiteljskih društev« v Mariboru dne 16. in 17. vel. srpana 1893. l. (Glej »Učit. Tovariš« 1893. l., št. 17., stran 205. v »Društvenem vestniku« pod zaglavjem: »Iz zaveze slovenskih učiteljskih društev«!) Pri tej priliki omenja J. Dimnik, da bode treba za pobiranje denarja ustanoviti posebno društvo.

Darovi za »konvikt« so vedno bolj pogosto dohajali in »Učit. Tovariš« ima s 15. številko 1893. l. pričel v vsakej številki na zadnji strani poseben oddelek s pozivom: »Spominjajte se Uči-

LISTEK.

Zgodovinska črtica o ustanovitvi Učiteljskega Konvikta.

(iz blagajniške knjige † Jakoba Dimnika.)

Ustanovitev.

Bilo je meseca grudna leta 1891.

Dimnik Jakob, učitelj na II. mestni šoli v Ljubljani in Žumer Andrej, nadučitelj na I. mestni šoli v Ljubljani, c. kr. okrajni šolski nadzornik in t. č. urednik »Učiteljskemu Tovarišu« ter predsednik »Slovenskega učiteljskega društva« sta se slučajno sešla na Sv. Petra cesti. Prvi je bil namenjen domov, drugi pa v šolsko pisarno. Med drugim sta se pogovarjala tudi o glasilu »Slovenskega učiteljskega društva«: »Učiteljskem Tovarišu« in o učiteljskem stanu sploh — posebno o njega slabih gnotnih razmerah. Pri tej priliki sproži Dimnik Jakob misel, da bi bilo učiteljstvu v veliko korist, ko bi začeli zbirati darove za »Učiteljski dom«, kojemu stalni dohodek naj bi bil vsakoletni čisti prebitek »Učiteljskega Tovariša«. To bi